

През пролетта на 1980 година постоянните посетители на Пали Парк в Ню Йорк станаха свидетели на доста необичайна сцена. Някъде към петнайсет часа пред градинката спря дълга черна лимузина. Шофьорът отвори вратата на около шейсетгодишна пътничка, облечена в бял тайор и със слънчеви очила, която бавно слезе от колата. Дамата остана за миг неподвижна, опипвайки нервно перлената си огърлица, все едно прехвърляше зърната на броеница, после се насочи към левия ъгъл на парка. Жената, явно богата, бавно приближи водната стена до храстите и извади от дамската си чанта няколко парчета от счупен порцеланов съд. Тогава поведението ѝ стана съвсем странно. Коленичи на земята и започна бързо да копае пръстта с дългия си маникюр. Един мъж, който ядеше хотдог наблизко, се зачуди защо тази клошарка се рови в лехите, вместо да потърси храна в контейнера от другата страна на площада. Не обърна внимание веднага, но му се стори, че шейсетгодишната жена заравяше счупения порцелан в дупка, над която с ръце натрупваше пръст, застанала на четири крака под вертикалната градина, подобно на дете в пясъчник. Обядващите на открито бяха още по-слисани, когато богаташката се изправи, целите ѝ ръце бяха в кал, и с достойнство се качи в кадилака. Въпреки черните очила по лицето ѝ можеше да се прочете задоволство от добре свършената работа. Приличаше на някоя от онези ексцентрички, които понякога може да се видят по улиците на Ню Йорк, особено след разрешаването на барбитуратите. Шофьорът затвори вратата, заобиколи колата, седна зад волана и дългата лимузина безшумно пое към Пето Авеню.

В НАЧАЛОТО НА 2010-а си дадох сметка, че вече не се виждам с мои връстници. Бях заобиколен от хора с двайсет или трийсет години по-млади от мене. Приятелката ми бе родена в годината, когато сключих първия си брак. Къде отидоха онези от моето поколение? Бяха започнали да изчезват постепенно, повечето погълнати от работата и децата си; един ден просто бяха спрели да излизат от офисите или от домовете си. Тъй като често сменях адреса и телефона си, моите стари приятели не успяваха вече да се свържат с мене; от време на време някой от тях умираше; не можех да не мисля, че двете събития нищо чудно да са свързани (когато вече не ме виждаха, животът спираше). А възможно е липсата на връстници около мене да има друго обяснение – възможно бе да бягам от отражението си. Четиресетгодишните жени ме плашеха със своите неврози, същите като моите – завист към младостта, закоравяло сърце, неразрешими комплекси, страх, че никой няма да иска или че вече никой не иска да прави секс с тях. Що се отнася до мъжете на моята възраст, те до втръсване предъвкваха спомени за стари празненства, пиеха, ядяха, дебелееха и оплешивяваха, като постоянно се оплакваха от съпругите или от безбрачието си. В средата на живота си хората говореха единствено за пари, особено писателите.

Бях се превърнал в истински геронтофоб. Измислих нов вид апартейд – чувствах се добре единствено със същества, на които можех да бъда баща.

Компанията на младежи ме принуждаваше да съобразявам с тях облеклото си, да нагаждам езика и културата си към техните. Държеше ме нащрек, наелектризираще ме, възвръщаше ми усмивката. Вместо поздрав трябваше да плъзна длан по дланта на моя млад събеседник, после да ударя юмрук в неговия и накрая да тупна гърдите си отляво. Простото ръкостискане би издало разликата в поколенията. Също така трябваше да избягвам остарелите шеги, например да не казвам „бъхтя се като Жерар д’Абовил“ („Кой е пък този?“). Когато срещам съученици, не можех да ги позная. Бързо офейквах, усмихвайки се учтиво – моите сънаборници определено бяха твърде стари за мене. Старателно избягвах вечерите по семейному. Всички буржоазни задължения ме ужасяваха, особено сбирките на четиресетгодишни в боядисани в черно апартаменти и на ароматни свещи. Не одобрявах у хората, които ме познаваха, тъкмо това, че ме познават. Не обичах да знаят кой съм. Исках на четирсет и пет години да си възвърна невинността. Посещавах само нови барове за рошави деца, излъскани и облицовани с пластмаса дискотеки с лишени от спомени тоалетни, модни ресторанти, за чието съществуване моите някогашни приятели щяха да научат две или три години по-късно, разлиствайки „Мадам Фигаро“. Понякога свалях някое младо момиче, което накрая с разнежен поглед ми обясняваше, че майка ѝ е била на първия си бал с мене. Единственото ми отстъпление пред старостта: не ползвах туитър. Не можех да разбера защо трябва да изпращам изречения на непознати, когато мога да ги събера в книга.

Признавам, че отказът ми да общувам с хора на моята възраст бе отказ от остаряването. Бърках култа към младостта с младостта. Във всяка бръчка по лицата на нашите близки виждаме собствената си приближаваща смърт. Искрено вярвах, че общувайки единствено с младежи, които говореха по-скоро за Робърт Патинсън, отколкото за Робърт Редфорд, щях да живея по-дълго. Това си бе чист авторасизъм. Човек може да се прави на Дориан Грей и без да крие злокобен портрет на тавана – достатъчно е да си пусне брада, за да не вижда вече лицето си в огледалото, от време на време да се прави на диджей с плочите си 45 оборота, да носи достатъчно широки фланелки, за да не се вижда напирещото коремче, да не си слага очила за четене (сякаш като държи книгата на една ръка разстояние, се подмладява), да носи антрацитни спортни дрехи „Американ Апарел“ с бели кантове, да позира за фотографии по витрините на „Купълс“, да танцува с малолетни сърфистки в „Блу Карго“ в Илбарич и всеки ден да е махмурлия.

В началото на 10-те години на XXI век бях станал специалист по биографията на Риана. Правете си сметка колко тревожно бе положението.

Три години преди това, в някаква кафетерия в Хановер, Ню Хемпшир, бях попаднал на фотографията на една очарователна покойница.

Младата жена се казва Уна О’Нийл: забележете прическата стил „Джийн Тиърни“ (кичуриите на път от едната страна, откритото чело), блестящите зъби и изпънатата сънна артерия, която изразява вярата ѝ в живота. Фактът, че подобно момиче е живяло, е окуражителен. Тази тъмнокоса инфантка с изписани вежди изпълва дробовете си с чист въздух и явно вярва, че всичко е възможно. При това

детството й... Била е на две години, когато баща ѝ напуска майка ѝ, за да заживее в Европа с нова съпруга; тогава Уна му изпраща сърцераздирателни картички: „Тате, толкова те обичам, не ме забравяй!“. Вижда я чак осем години по-късно.

През 1940 година Уна О'Нийл е влюбена в моя любим писател.

Открих тази снимка, когато на Дж. Д. Селинджър му оставаха още три години живот. Бях тръгнал с Жан-Мари Перие да снимам документален филм за него в Корниш, Ню Хемпшир. Идеята бе колкото безсмислена, толкова и банална – посещаването на най-големия писател мизантроп на света се бе превърнало в нещо като туристическа екскурзия за хиляди фенове. Авторът на „Спасителят в ръжта“ се бе преместил през 1953 година във ферма насред гората на Ню Ингленд. Не бе публикувал нищо от 1965-а – годината на моето раждане. Не даваше никакви интервюта, отказваше всякакви снимки и контакти с външния свят. А аз олицетворявах външния свят, който щеше да нахлуе в неговото лично пространство с HD камера. Защо? Без тогава да си давам ясно сметка, влечението ми към този старец имаше нещо общо с нарастващото ми отвращение от хората на моята възраст. Също като мене Селинджър харесваше много помлади момичета. Всички негови романи или разкази даваха думата на деца или младежи. Те символизираха изгубената невинност, неразбраната чистота; всички възрастни бяха грозни, тъпи, скучни, безапелационни, затънали в материалното си благополучие. В най-добрите си разкази той използва детски диалози, за да изрази отвращението си от материализма. От 1951-ва нататък „Спасителят в ръжта“ се бе продала в 120 милиона екземпляра навсякъде по света. В този къс роман се разказва историята на едно изгонено от пансиона момче, което се мотае из Централ Парк и се пита къде отиват патиците, когато през зимата езерото замръзне. Концепцията му може би е детинска, със сигурност погрешна и вероятно опасна, но Селинджър създаде идеологията, на която аз се оказах доброволна жертва. Той е авторът, който най-добре е определил съвременния свят – свят, разделен на два лагера. От едната страна са сериозните хора, добрите ученици с вратовръзки, старите буржоа, които отиват на работа, оженват се за посредствена домакиня, играят голф, четат икономически статии, приемат капиталистическата система такава, каквато е. „Такива, които само знаят да разправят колко бензин хабят идиотските им коли на сто мили.“ А от другата са незрелите младежи, тъжните деца, все в първи курс в гимназията, бунтарите, които танцуват по цяла нощ, и неуравновесените, които скитат из горите, задават си въпроси относно патиците в Централ Парк, разговарят със скитници или монахини, влюбват се в шестнайсетгодишни девойки, никога не работят и остават свободни, бедни, самотни, мръсни и нещастни. Накратко – вечните бунтари, които вярваха, че оспорват консуматорския модел, но в действителност тласнаха западните страни към задлъжняване през последните шейсет години и спомогнаха да се разпродадат след 40-те години стоки за масово потребление за милиарди долари (плочи, романи, филми, телевизионни сериали, дрехи, женски списания, видеоклипове, дъвки, цигари, открити коли, безалкохолни и алкохолни напитки, наркотици – все продукти, лансирани от арогантни „мейнстрийм“ маргинали). Изпитвах необходимост да се изправа пред основателя на

инфантилния фантазъм, за който развитият свят мечтае. Селинджър е писателят, който отврати хората от старостта.

Наехме пикап, за да изкачим зелените хълмове. В Корниш пристигнахме една великолепна пролетна утрин, четвъртък, 31 май 2007 година, в 11,30 часа. Небето бе синьо, но слънцето ледено. Студените слънца не служат за нищо, истинска измама е да се говори за пролет при тази температура, на няколко хвърлея от Квебек. Адресът на Селинджър лесно можеше да се открие в интернет – откакто измислиха джипиеса, вече никой не може да се скрие на тази планета. Сега ще ви дам адреса, който в продължение на шейсет години бе най-тайният на света. В Корниш има стар покрит мост над река Кънектикът. Когато го пресичате, идвайки от съседното село Уиндзор, имате чувството, че сте Клинт Истууд в „Мостовете на Медисън“. Завивате наляво по Уилсън Роуд и карате няколкостотин метра до малко гробище със сиви плочи, което остава от дясната ви страна, зад боядисана в бяло ниска ограда. Продължавате вдясно по Плат Роуд, който изкачва хълма покрай обраслото с храсти и покрито с мъх гробище. Ако пътувате нощем, сега ще се чувствате като в клипа „Трилър“ на Майкъл Джексън. Диренето на Селинджър изисква смелост; много начинаещи репортери са се отказвали, приближавайки високите гъсталаци. Някъде Бернанос говореше за „течна тишина“ – преди 31 май 2007 година не разбирах значението на този израз. В пикапа бяхме режисьорът Жан-Мари Перие, продуцентът Гийом Рапно и аз – и тримата силно притеснени. При това Жан-Мари не беше новак: участвал бе например в американското турне на „Ролинг Стоунс“ през 1972 година, което съвсем не е било разходка в парка. Сега ме гледаше с ужас, сякаш на път да ми каже: „Тази тъпа идея беше твоя, малкият, така че спри да се втечняваш“.

Пътят се стесняваше и криволичеше в обрасли с трева коловози на сред гора от високи борове, стари брези, вековни кленове и дъбове. Светлината се процеждаше през тъмния листак. Под сплетените клони на тази гробовна гора дори посред бял ден човек имаше усещането, че е среднощ. Влизането в гора е магически ритуал – пресичането на гори присъства във всички приказки, в немската романтична литература, както и във филмите на Уолт Дисни. Слънцето премигваше през дърветата – ден, нощ, ден, нощ; светлината се появяваше и изчезваше като слънчево съобщение по морзовата азбука.

„Връщайте се обратно. Стоп. Бягайте, докато още можете. Стоп. Мейдей, мейдей“. Романтичните гори могат да се превърнат в злокобни местности, както в „Проклятието Блеър“, или в гората Хюртген – зеления ад през зимата на 1944–1945 година. Знаех, че няма да ми достигне смелост. Никога нямаше да посмея да обезпокоя човека, на когото дължах любовта си към литературата, американския писател, който олицетворяваше нежността и бунтарството. Майка ми добре ме е възпитала, станал съм прекалено стеснителен. След около километър под листака, от дясната страна гледката леко се отпуса. Светлината внезапно се завърна, все едно Бог бе запалил гигантски прожектор. Откри се нещо като поляна или ливада, или поле – откъде да знам, израснал съм в град. Пътят към къщата на Дж. Д. Селинджър е по Ланг Роуд, първата отбивка вдясно. Изкачва се покрай боядисана в червено плевня. Мога дори да ви дам телефона му: 603-675-

5244 (разкри го един от неговите биографи). Точно там не излязох от колата, точно там треперех от страх, точно там загубих всякакво достойнство. Представях си възрастния Селинджър (тогава на осемдесет и осем години) на веранда зад къщата, до купчина цепеници, замислен, в люлеещ се стол, със своите котки, точещи ноктите си в стари възглавници... Фермата бе разположена на върха на хълма, изгледът сигурно бе великолепен, обхващащ реката и пръснатите по поляните бели къщи. По небето се стрелкаха кафяви птици, а леденото слънце осветяваше дърветата по синеещата отсреща планина Аскътни. Въздухът бе наситен с аромата на комунига, завладяла цялата морава – специално се осведомих за названието на златистите цветове, които се срещаха навсякъде из областта. Хвойна обрамчваше зеления хълм, подобен на онзи в Сар, по който на осем години обичах да се спускам между овцете, омазвайки с тор панталона си „Ню Мен“. Мястото бе безкрайно спокойно... като панорамен изглед към Новия свят. Никое човешко създание нямаше право да смущава подобен покой.

– Хайде, Фред – каза Гийом Рапно, – не бихме целия този път, за да се връщаме!

– Аз... Не... Не мислех, че... (Внезапно бях започнал да се изразявам като Патрик Модяно.) Все пак... не сме папараци...

– Естествено, че сме, глупако, работиш във „! Не си ли даваш сметка? Ако ни отвори, ще направим сензационен удар, дори да затръшне вратата пред носовите ни, кадърът ще е навсякъде!

– Но... Селинджър е на над осемдесет години, напълно глух, пък и е ветеран от Втората световна война, сигурно е въоръжен...

– Е, това можеше да ни го кажеш и по-рано.